

Доцільно звернути увагу на основні характеристики таких кримінальних правопорушень:

1) використання власного службового становища, як правило, з причин доступу до фінансових і матеріальних ресурсів підприємства, зокрема до металевих виробів, сировини, готової продукції, а також до інформації про виробничі процеси, для скоєння кримінального правопорушення, зокрема крадіжки або присвоєння майна підприємства;

2) невідповідність кількості та якості продукції – підприємства металургійної промисловості часто мають складні виробничі ланцюги та великі обсяги продукції, а саме розкрадання може включати як конкретні фізичні предмети (метали, матеріали), так і деякі фінансові махінації, пов'язані з фальшуванням звітності або корупційними схемами;

3) масштаб та організованість – полягають у тому що такі кримінальні правопорушення можуть розглядатися не лише як індивідуальні дії, а і як частина діяльності організованих злочинних груп, до яких можуть входити не лише службові особи, а й сторонні особи, які мають доступ до підприємства. У таких випадках діяти можуть не тільки безпосередні працівники (зокрема, керівники підрозділів або начальники змін), але й зовнішні постачальники, контрагенти чи інші партнери;

4) методика і способи скоєння кримінального правопорушення зосереджуються на крадіжці металів, підробці документів та нецільовому використанні ресурсів;

5) фінансові махінації (схеми) та корупція;

6) завдання масштабних збитків підприємству;

7) складність виявлення та розслідування цього виду кримінального правопорушення.

Отже, враховуючи все вищезазначене, виходить, що розкрадання, які вчиняються службовими особами на підприємствах металургійної промисловості, є серйозною загрозою для стабільного функціонування цієї галузі. Вони мають складний характер, охоплюючи як індивідуальні правопорушення, так і діяльність організованих злочинних груп, що вчиняють крадіжки, фінансові махінації та реалізують корупційні схеми. Враховуючи масштаби виробництва та складність розслідування таких злочинів, необхідно посилити контроль за діяльністю службових осіб, а також забезпечити більш ефективне співробітництво між правоохоронними органами на міжнародному рівні. Для запобігання розкраданням важливо вдосконалювати внутрішній контроль на підприємствах, а також впроваджувати механізми, які дозволяють вчасно виявляти аномалії у фінансових та матеріальних потоках. Зважаючи на стратегічну важливість металургійної промисловості для економіки країни, такі кроки можуть суттєво знизити рівень злочинності в цій галузі та сприяти її стабільному розвитку.

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Неклеса О., Юр'єв Д. Типові слідчі ситуації та планування розслідування розкрадань, що вчиняються службовими особами на підприємствах металургійної промисловості. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 2. С. 299-304.

3. Про судову практику у справах про злочини проти власності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 10. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09>.

Дмитро БРИНЗЕЛО
аспірант кафедри
соціально-економічних дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)
<https://orcid.org/0009-0004-5776-9141>

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У сучасному світі національна безпека залежить не лише від військової могутності, а й від рівня інтелектуального потенціалу нації. Інформаційна епоха висуває нові виклики, вимагаючи від держав розумного використання своїх інтелектуальних ресурсів. Знання, інновації та технології стають ключовими чинниками, що визначають рівень незалежності та безпеки країни.

Значення інтелектуального потенціалу для сьогодення актуальне та формується

під впливом суспільної думки, базуючись на сучасних досягненнях як науки і техніки, так і людського капіталу.

Інтелектуальний потенціал – це сукупність знань, наукових досягнень, освітнього рівня громадян, інноваційного розвитку та технологічних можливостей країни. Він відіграє критичну роль у формуванні конкурентоспроможності держави на світовій арені. Суспільство з високим рівнем інтелектуального розвитку здатне створювати нові технології, удосконалювати економіку та зміцнювати безпеку держави через наукові дослідження та стратегічне мислення.

Інтелектуальний потенціал відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки, адже саме завдяки розвитку науки, технологій та освіти країна може ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози. Основні переваги інтелектуального потенціалу у національній безпеці:

- розвиток інноваційних технологій (високий інтелектуальний рівень суспільства сприяє створенню передових оборонних систем, систем кібербезпеки, штучного інтелекту та раннього попередження);
- економічна стійкість (розвиток науки та технологій сприяє економічному зростанню, що забезпечує стабільність держави та знижує залежність від зовнішніх ресурсів);
- кібербезпека та інформаційний захист (інтелектуальний потенціал допомагає виявляти та нейтралізувати кіберзагрози, дезінформацію, а також захищати критичну інфраструктуру країни);
- підвищення рівня освіти та свідомості громадян (висока освіченість населення сприяє розвитку патріотизму, критичного мислення та здатності протистояти інформаційним атакам);
- міжнародний вплив та дипломатія (розвиток науки та технологій підвищує авторитет країни на міжнародній арені, сприяючи налагодженню стратегічних партнерств та забезпеченню безпеки через дипломатію).

Роль інтелектуального потенціалу у національній безпеці полягає в:

- розробці стратегій безпеки, де інтелектуальні ресурси сприяють прогнозуванню ризиків та розробці ефективних заходів реагування;
- контролі інформаційного простору, де існує запобігання інформаційним війнам, фейковим новинам та маніпуляціям через розвинуту медіаграмотність суспільства, та захисті критичної інфраструктури, де використання інтелектуальних розробок сприяє забезпеченню енергетичної, транспортної та фінансової безпеки держави.

Інтелектуальна безпека є частиною національної безпеки. Вона передбачає захист наукових розробок, запобігання витоку інновацій та боротьбу з інтелектуальним шпигунством. Держави, що не приділяють уваги цьому аспекту, ризикують втратити стратегічні переваги. Саме тому розвинені країни активно підтримують свої наукові інституції, розробляють програми з кібербезпеки та стимулюють розвиток високотехнологічних галузей.

Вплив інтелектуального потенціалу на економічну та військову безпеку безперечний. Високий рівень інтелектуального потенціалу сприяє зростанню економіки, адже інноваційні технології підвищують продуктивність праці та створюють нові робочі місця [1].

Також інтелектуальний розвиток є основою для створення сучасних систем оборони, кібербезпеки та штучного інтелекту, що можуть забезпечити стратегічну перевагу у воєнних конфліктах. Військові розробки, штучний інтелект, безпілотні технології та кіберзахист відіграють важливу роль у сучасній війні.

Незважаючи на позитивні сторони формування інтелектуального потенціалу в сучасних реаліях, інтелектуальний потенціал піддається глобалізаційним викликам. Глобалізаційні виклики мають двоякий вплив на інтелектуальний потенціал країни: з одного боку, вони сприяють його розвитку, а з іншого – створюють загрози та виклики.

Позитивний вплив глобалізації на інтелектуальний потенціал обумовлений такими напрямками:

- обмін знаннями та технологіями (доступ до міжнародного досвіду, інновацій та наукових розробок сприяє зростанню рівня освіти та науки, а співпраця з міжнародними науковими центрами прискорює технологічний прогрес);
- освітня мобільність (студенти та науковці мають можливість навчатися та стажуватися за кордоном, здобуваючи нові компетенції, а також впровадження передових освітніх програм покращує рівень підготовки фахівців);
- розвиток цифрових технологій (глобальний доступ до цифрових ресурсів: онлайн-курси, дистанційна освіта, наукові бази даних – сприяє саморозвитку та підвищенню кваліфікації, а також використання штучного інтелекту та автоматизації покращує ефективність

наукової та освітньої діяльності);

- міжнародні партнерства (розширення наукових і технологічних альянсів сприяє створенню інноваційних продуктів, а спільні проєкти дозволяють залучати фінансування та підтримку від міжнародних організацій).

Негативний вплив глобалізаційних викликів має такі прояви:

- «витік мізків» (висококваліфіковані кадри виїжджають за кордон у пошуках кращих умов праці, що призводить до втрати інтелектуального потенціалу, а конкуренція між країнами може призвести до браку фахівців у стратегічно важливих сферах);

- культурна уніфікація та втрата національної ідентичності (поширення глобальних освітніх стандартів може витіснити національні наукові школи та традиції, а молодь все частіше орієнтується на міжнародні тренди, що може знижувати інтерес до розвитку власної країни);

- залежність від глобальних корпорацій (використання іноземних технологій та продуктів може знижувати потребу у власних розробках, а домінування транснаціональних компаній у сфері освіти та науки – впливати на політику знань і досліджень);

- кіберзагрози та інформаційні війни (глобалізація сприяє поширенню фейкової інформації та дезінформації, що призводить до маніпулювання громадською думкою та зниження рівня критичного мислення; зростання кіберзлочинності загрожує науковим розробкам і стратегічно важливі інформації).

Глобалізація відкриває значні можливості для розвитку інтелектуального потенціалу, проте водночас створює виклики, які можуть послабити науковий та освітній сектори країни. Для ефективного використання переваг глобалізації необхідно розвивати власну науково-освітню базу, підтримувати таланти та впроваджувати державні програми для запобігання «витоку мізків».

Україна має значний інтелектуальний потенціал, проте стикається з проблемами відтоку кадрів, недостатнього фінансування науки та слабого захисту інтелектуальної власності. Вирішення цих проблем можливе через реалізацію державних програм підтримки освіти, розвитку технологічного сектора та стимулювання наукової діяльності. Лише так можна забезпечити національну безпеку в умовах глобальних викликів [2].

Для максимального використання інтелектуального потенціалу необхідно вжити таких заходів:

- зміцнити науково-дослідницьку базу та забезпечити її фінансування;
- розширити співпрацю між вищими навчальними закладами, науковими центрами та бізнесом;
- впроваджувати державні програми для підтримки молодих науковців та винахідників;
- забезпечити ефективний захист інтелектуальної власності;
- активно розвивати цифрові технології та кібербезпеку;
- сприяти розвитку високотехнологічних стартапів та венчурного капіталу;
- підвищити престиж наукової та освітньої діяльності в суспільстві.

Таким чином, інтелектуальний потенціал є важливим фактором національної безпеки, що визначає рівень розвитку країни та її здатність до самостійного прийняття рішень. Інтелектуальний потенціал є фундаментом національної безпеки, оскільки він визначає здатність країни до самозахисту, розвитку та адаптації до нових викликів. Інвестування в освіту, науку та технології – це стратегічний шлях до забезпечення стабільності та суверенітету держави. Тому Україна повинна активно розвивати свою інтелектуальну сферу, щоб забезпечити стійкість перед сучасними загрозами та викликами. Виконання стратегічних ініціатив допоможе країні не лише зберегти свій потенціал, а й стати лідером у сфері інноваційних технологій на міжнародній арені.

1. Хамініч С. Ю. Імперативи економічної безпеки у сучасному світі: стратегії і загрози. *Вісник Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. Економічні науки*. 2024. № 1 (09). С. 46-55.

2. Бринзело Д. О. Формування інтелектуального потенціалу в системі національного господарства. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 26 жовтня 2023 р.)*. Полтава, 2023. С. 119-121.